

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Tomáše Lichovníka, soudce zpravodaje Jaromíra Jirsy a soudce Vladimíra Sládečka o ústavní stížnosti stěžovatelky **V. H.**, zastoupené Mgr. Petrem Němcem, advokátem se sídlem v Praze 4, Mendíků 1396/9, proti usnesení Krajského soudu v Brně č. j. 20 Co 337/2019-48 ze dne 25. 2. 2020, spojené s návrhem na zrušení § 337h odst. 3, věta první, zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v účinném znění, za účasti **Krajského soudu v Brně**, jako účastníka řízení, a společnosti **PROFI CREDIT Czech, a. s.**, se sídlem v Praze 1, Klimentská 1216/46, jako vedlejší účastnice řízení, takto:

I. Usnesením Krajského soudu v Brně č. j. 20 Co 337/2019-48 ze dne 25. 2. 2020 bylo porušeno základní právo stěžovatelky na soudní ochranu podle článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ve spojení s principem předvídatelnosti soudního rozhodování ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky.

II. Usnesení Krajského soudu v Brně č. j. 20 Co 337/2019-48 ze dne 25. 2. 2020 se zrušuje.

III. Návrh na zrušení § 337h odst. 3, věta první, zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v účinném znění, se odmítá.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

1. Stěžovatelka se v řízení před Ústavním soudem domáhá zrušení nadepsaného rozhodnutí pro porušení práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), principu rovnosti a ochrany slabší strany podle čl. 1 Listiny, rovnosti stran podle čl. 37 odst. 3 Listiny, jakož i práva na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny, která měla být porušena zastavením řízení o jejím návrhu na zastavení exekučního řízení s odůvodněním, že v rozhodné době bylo již exekuční řízení skončeno v důsledku uspokojení vymáhané pohledávky i jejího příslušenství.

2. S ústavní stížností spojila stěžovatelka návrh na zrušení § 337h odst. 3, věty první, občanského soudního řádu (dále též „o. s. ř.“), které v jejím případě protiústavně brání zastavení předmětné exekuce.

II. Skutkové pozadí věci a řízení předcházející ústavní stížnosti

3. Z odůvodnění v řízení vykonaného exekučního titulu, kterým je rozhodčí nález JUDr. Jiřího Kolaříka č. j. 102 Rozh 7120/2013-7 ze dne 17. 2. 2014, a z tvrzení stěžovatelky plyne, že dne 2. 7. 2013 uzavřela s vedlejší účastnicí smlouvu o úvěru (a k ní

i rozhodčí smlouvu), na jejímž základě získala úvěr ve výši 11 000 Kč. Výše úvěru nicméně s ohledem na sjednanou „odměnu za poskytnutí úvěru“ ve výši 22 336 Kč od počátku činila 33 336 Kč, kterou se stěžovatelka zavázala uhradit ve 36 měsíčních splátkách s úrokovou sazbou 148,12 % ročně. V důsledku prodlení stěžovatelky s plněním smlouvy byl úvěr dne 18. 11. 2013 „zesplatněn“ částkou 32 410 Kč, spolu se kterou vedlejší účastnice v rozhodčím řízení nárokovala i smluvní pokutu ve výši 25 % z dlužné částky. Rozhodčím nálezem tak byla vedlejší účastnici přiznána dlužná částka 40 780 Kč s příslušenstvím, které do zaplacení tvořily úrok z prodlení ve výši 8,05 % ročně a smluvní pokuta ve výši 0,25 % denně.

4. Soudní exekutor JUDr. Zdeněk Zítka, Exekutorský úřad Plzeň-město (dále „soudní exekutor“), byl vedením exekuce k vymožení pohledávky vedlejší účastnice pověřen přípisem Městského soudu v Brně (dále „exekuční soud“) č. j. 103 EXE 3293/2014-9 dne 28. 7. 2014.

5. Exekuce byla provedena a podle oznámení soudního exekutora skončena dne 17. 8. 2016 pro vymožení pohledávky, jejího příslušenství i nákladů exekučního řízení (cca 118 000 Kč pro oprávněnou vedlejší účastnici a 34 658 Kč na nákladech exekuce). Stěžovatelka nepopírá, že po celou dobu rozhodčího i exekučního řízení byla pasivní. Návrh na odklad a zastavení uvedené exekuce, které byly předmětem řízení, v němž bylo vydáno napadené rozhodnutí, podala teprve dne 26. 6. 2019.

6. Exekuční soud usnesením č. j. 103 EXE 3293/2014-24 ze dne 10. 8. 2019 zastavil řízení o návrhu stěžovatelky na odklad exekuce (výrok I), stejně tak i řízení o jejím návrhu na zastavení exekuce (výrok II) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok III). Exekuční soud takto rozhodl pro neodstranitelný nedostatek podmínky řízení podle § 103, 104 odst. 1, věta první, o. s. ř. ve spojení s § 52 odst. 1 exekučního řádu (dále též „ex. ř.“), neboť exekuční řízení bylo v době podání návrhů stěžovatelky již ukončeno.

7. Právě uvedené výroky II a III usnesení exekučního soudu, proti nimž podala stěžovatelka odvolání, Krajský soud v Brně (dále jen „odvolací soud“) ústavní stížností napadeným usnesením potvrdil (výrok I) a nepřiznal žádnému z účastníků právo na náhradu nákladů řízení (výrok II). Exekuční soud se podle odvolacího soudu s návrhem povinné vypořádal správně a s jeho právními závěry (neodstranitelný nedostatek podmínky řízení) se odvolací soud ztotožňuje. Stěžovatelkou odkazovaná judikatura Nejvyššího soudu (zejména usnesení sp. zn. 20 Cdo 3331/2017 ze dne 15. 8. 2017) je překonána pozdějším (a přílehlavějším) usnesením Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3007/17 ze dne 10. 7. 2018 (všechna rozhodnutí jsou dostupná na <https://nalus.usoud.cz>), jehož rozhodnutí jsou podle čl. 89 odst. 2 Ústavy obecně závazná [viz usnesení sp. zn. II. ÚS 355/02 ze dne 14. 10. 2002 (U 35/28 SbNU 437) ad.]. Stěžovatelka měla v průběhu rozhodčího i exekučního řízení dostatek prostoru k uplatnění své procesní obrany, který nevyužila a který jí z pohledu principu právní jistoty a nemožnosti uvedení v předešlý stav nemůže být poskytován „navěky“. Neodůvodněnou pasivitu povinné stěžovatelky nelze po skončení exekuce zpětně zhojit.

III. Argumentace stěžovatelky

8. Porušení svých základních práv stěžovatelka spatřuje v neoprávněném vymožení předmětné částky v exekučním řízení, vedeném na základě nezpůsobilého exekučního

titulu; takový exces nelze tolerovat ani v případě, že již exekuce skončila vymožením uplatněné pohledávky. Protiústavní nedostatky rozhodčího řízení jí v rozhodné době nebyly a ani nemohly být známy (viz nález sp. zn. II. ÚS 1851/19 ze dne 16. 8. 2019); obecné soudy v případě stěžovatelky rozhodly v rozporu s ustálenou praxí Nejvyššího soudu (např. usnesení č. j. 20 Cdo 1857/2019-162 ze dne 8. 4. 2020, usnesení č. j. 20 Cdo 3159/2019-161 ze dne 22. 10. 2019 nebo usnesení sp. zn. 20 Cdo 3844/2018 ze dne 6. 11. 2018).

9. Stěžovatelka popisuje okolnosti uzavření úvěrové a rozhodčí smlouvy a vyzdvihuje ujednání, která byla podle jejího přesvědčení, podloženého judikaturou Ústavního soudu [nálezy sp. zn. I. ÚS 1845/11 ze dne 27. 10. 2011 (N 185/63 SbNU 153), sp. zn. I. ÚS 199/11 ze dne 26. 1. 2012 (N 21/64 SbNU 205), sp. zn. III. ÚS 4084/12 ze dne 11. 12. 2014 (N 226/75 SbNU 527) a sp. zn. III. ÚS 4129/18 ze dne 26. 2. 2019], nemravná. Jelikož vydaný rozhodčí nález je podle stěžovatelky nicotný, není založena překážka věci pravomocně rozhodnuté a stěžovatelce potenciálně hrozí, že vedlejší účastnice uplatní vymáhanou pohledávku znovu v soudním řízení; proto je nezbytné umožnit zastavení exekuce vymožené na základě nezpůsobilého exekučního titulu i po jejím skončení (viz usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 2706/2007 ze dne 22. 9. 2008, sp. zn. 20 Cdo 4312/2007 ze dne 15. 10. 2008, či sp. zn. 21 Cdo 3266/2013 ze dne 25. 3. 2014 a již zmíněné usnesení sp. zn. 20 Cdo 3331/2017). Rozhodnutí o zastavení exekuce (byť vymožené a skončené) by stěžovatelce současně umožnilo domáhat se po vedlejší účastnici vydání bezdůvodného obohacení.

10. Napadená část ustanovení § 337h odst. 3 o. s. ř., podle jehož věty první po vydání usnesení o příklepu nebo usnesení o předražku nelze zastavit výkon rozhodnutí, brání podle stěžovatelky exekučnímu soudu v zastavení exekuce postupem podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. (podle kterého se zastavuje exekuce vedená na základě exekučního titulu, nezpůsobilého výkonu v důsledku nedostatku pravomoci rozhodce pro neplatnost rozhodčí doložky, jak plyne z usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 958/2012 ze dne 10. 7. 2013), a v důsledku toho jsou porušena její ústavně zaručená práva. Navrhuje proto zrušení § 337h odst. 3, věty první, občanského soudního řádu.

11. Usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3007/17, na něž odvolací soud v napadeném rozhodnutí odkazuje, označuje stěžovatelka za chybné, zjevně nespravedlivé a odporující judikatuře Nejvyššího soudu, odkaz na ně je navíc pro věc stěžovatelky nepřiléhavý. Na uvedené rozhodnutí Nejvyšší soud navázal již zmíněným usnesením č. j. 20 Cdo 3159/2019-161, v němž specifikoval, jakými okolnostmi se obecné soudy ve světle uvedeného usnesení Ústavního soudu mají zabývat a jakými se podle stěžovatelky v její věci nezabývaly.

12. Stěžovatelka uvádí, že jí odvolací soud výtýká, že nevyužila včas dostupné prostředky procesní obrany, aniž by s ohledem na popsanou judikaturu zkoumal důvody a rozhodné okolnosti; v odvolacím řízení nebylo ani nařízeno jednání. Rovněž jeho závěr, že v exekučním řízení již nelze přezkoumávat parametry uzavřené smlouvy, je v rozporu s citovanou judikaturou. Návrh stěžovatelky na zastavení skončené exekuce není nepřiměřeným zásahem do práva vedlejší účastnice, nýbrž snahou o nápravu neoprávněného zásahu do majetkových práv stěžovatelky.

IV. Procesní předpoklady řízení o ústavní stížnosti

13. Ústavní soud posoudil obsah ústavní stížnosti, která byla podána včas, osobou oprávněnou a řádně zastoupenou advokátem v souladu s § 30 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), a dospěl k závěru, že je přípustná ve smyslu § 75 odst. 1 téhož zákona.

V. Vyjádření k ústavní stížnosti a replika stěžovatelky

14. Podle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu vyzval Ústavní soud účastníka i vedlejší účastníci k vyjádření k ústavní stížnosti.

15. Odvolací soud odkázal na odůvodnění napadeného rozhodnutí a vyjádřil se, že usnesení ob stojí ve světle judikatury Nejvyššího soudu i Ústavního soudu, kterou plně respektuje. Posláním odvolacího soudu podle jeho přesvědčení není sjednávání individuální spravedlnosti ve vztazích věřitel/dlužník, jdoucí nad rámec zákona i judikaturní praxe. Stěžovatelka se korekce důsledků, které sama způsobila svým nezodpovědným přístupem, domáhala zjevně opožděně – v tomto ohledu odvolací soud připomíná zásadu *vigilantibus iura scripta sunt* (práva náležejí bdělým).

16. Vedlejší účastnice ve svém vyjádření obsáhle citovala ze zmíněného usnesení sp. zn. III. ÚS 3007/17, s jehož závěry se ztotožňuje. Dále odkázala na usnesení Nejvyššího soudu č. j. 20 Cdo 4022/2017-124 ze dne 23. 1. 2018, č. j. 20 Cdo 1641/2018-201 ze dne 1. 8. 2018 a č. j. 20 Cdo 1449/2018-141 ze dne 21. 8. 2018, jejichž závěry se nesou v podobném duchu – stěžovatelé měli možnost bránit se v rámci rozhodčího řízení, ochrana před bezprávím jim nemůže být poskytována „navěky“, např. i deset let po skončení exekučního řízení pro vymožení pohledávky, neboť smyslem exekučního řízení není právo nalézat, nýbrž pouze vykonat to, co bylo uloženo exekučním titulem (§ 40 ex. ř.). Vedlejší účastnice poukazuje na princip právní jistoty a varuje před ještě nezodpovědnějším chováním potenciálních dlužníků v případě, že by soudní praxe vyslala signál, že není třeba se bránit v rozhodčím či nalézacím, ba ani v exekučním řízení, neboť náprava pak přeci jen zjednána bude.

17. Obě vyjádření byla stěžovatelce zaslána k replice, v níž je uvedeno následující: Usnesení sp. zn. III. ÚS 3007/17 nevyznívá v neprospěch stěžovatelky, neboť v něm jsou uvedeny příklady, kdy lze uvažovat o výjimečném zastavení exekuce i po jejím skončení jako prostředku *ultima ratio* – jde-li např. o zjevné zneužití práva, neúměrné zvýšení vymáhané částky či odepření základních práv v rozhodčím řízení. Předestřená kritéria jsou v případě stěžovatelky podle jejího přesvědčení splněna.

18. Dále stěžovatelka odkazuje na nález sp. zn. II. ÚS 502/17 ze dne 10. 1. 2018 (N 4/88 SbNU 69), podle kterého § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. slouží i k odstranění zjevné nespravedlnosti, byl-li výkon rozhodnutí proveden v rozporu s principy právního státu. Stěžovatelka se do dluhové pasti dostala nejen svým zaviněním, ale i protiprávním jednáním vedlejší účastnice a nekompetentního rozhodčího orgánu; vedlejší účastníci jako profesionálu v oblasti poskytování úvěrů a vymáhání pohledávek musely být známy akceptovatelné hranice úrokových sazeb, přesto se stěžovatelkou uzavřela úvěrovou smlouvu (již druhou v průběhu jednoho roku) se zjevně nepřiměřenými úroky, smluvními pokutami, a na základě rozhodčího nálezu pak vedla od počátku protiprávní exekuci.

19. Přezkum vydaného rozhodčího nálezu byl podle úvěrové smlouvy navázán na poplatek ve výši 6 500 Kč; představa o dostupnosti efektivní ochrany práv stěžovatelky je tak iluzorní. O možnostech bezplatné právní pomoci se stěžovatelka dozvěděla až díky svému právnímu zástupci a mediální osvětě týkající se možnosti zastavení exekuce vedené na základě neplatného rozhodčího nálezu. Je-li povinností obecného soudu zastavit protiprávní exekuci *ex officio*, nemůže být soudní ochrana upřena tomu, kdo splnil povinnosti plynoucí z exekučního řízení, přestože exekuce neměla být vůbec nařízena, na rozdíl od dlužníků, kteří je nesplnili. Podle aktuálního rozhodnutí Nejvyššího soudu pasivita povinných nemůže jít k jejich tíži, dospěje-li soud k závěru, že oprávněnou osobou požadované a rozhodce přisouzené plnění je nemravné a vedoucí k nepřiměřenému postihu povinného (viz usnesení sp. zn. 20 Cdo 1576/2019 ze dne 21. 4. 2020). Poškození majetkových zájmů vedlejší účastnice nemůže být zastavením exekuce významné, inkasovala-li v exekučním řízení částku jedenáctkrát převyšující výši poskytnutého úvěru. Stěžovatelka opakuje, že podle Ústavního soudu by právní stát neměl poskytovat ochranu subjektům, které zjevně poškozují práva svých klientů (viz nálezy sp. zn. I. ÚS 199/11), a podporovat jejich nemravné obohacování. Také podle nálezu sp. zn. II. ÚS 996/18 ze dne 4. 6. 2019 nelze v podobných případech z předlužení vinit pouze dlužníky, tím méně bez skutkového dokazování konkrétních příčin nesplácení jejich dluhů.

20. Odvolací soud pochybil, neboť v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu i Ústavního soudu nezkoumal rozhodné skutečnosti; spokojil se s konstatováním, že stěžovatelka nijak neodůvodnila svoji dosavadní pasivitu, aniž by jí umožnil v tomto ohledu argumentovat a provedl k tomu odpovídající dokazování. V odvolacím řízení nebylo nařízeno jednání, aniž by pro takový postup byly splněny zákonné podmínky (§ 115a o. s. ř.). Odkazy vedlejší účastnice na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1641/2018 a sp. zn. 20 Cdo 1449/2018 nemají pro odlišný skutkový základ pro věc stěžovatelky relevanci.

VI. Upuštění od ústního jednání

21. Ústní jednání Ústavní soud nekonal, neboť od něj nebylo možné očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu) – skutková zjištění i právní argumentace potřebné pro posouzení Ústavního soudu vyplývají z přiložených podání a z vyžádaného spisu exekučního soudu.

VII. Posouzení Ústavního soudu

22. Po zvážení rozhodných skutečností dospěl Ústavní soud k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

VII. a) Respektování judikatury Nejvyššího soudu

23. Hierarchicky vybudovaná organizace obecných soudů tvoří celek přístupný účastníkům – za splnění zákonných podmínek – až do svého nejvyššího článku. Má-li tento systém garantovat jednotlivci podle čl. 36 a násl. Listiny právo na soudní ochranu, musí být tělesem funkčním. Proto mají jednotlivé stupně soudní soustavy (nalézací, odvolací, dovolací) při rozhodování ve věci svou nezaměnitelnou roli [srov. k tomu

zejména nálezy sp. zn. Pl. ÚS 37/03 ze dne 11. 1. 2005 (N 5/36 SbNU 35; 93/2005 Sb.) a sp. zn. Pl. ÚS 15/14 ze dne 26. 1. 2016 (N 12/80 SbNU 151; 71/2016 Sb.).

24. Podle § 14 odst. 1, písm. a) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudech a soudcích“), je Nejvyšší soud vrcholným soudním orgánem ve věcech patřících do pravomoci soudů v občanském soudním řízení a zajišťuje jednotu a zákonnost rozhodování tím, že rozhoduje o mimořádných opravných prostředcích v případech stanovených občanským soudním řádem. Podle třetího odstavce § 14 (ve spojení s § 21 odst. 1) téhož zákona Nejvyšší soud sleduje a vyhodnocuje pravomocná rozhodnutí soudů a na jejich základě v zájmu jednotného rozhodování zaujímá stanoviska k rozhodovací činnosti soudů ve věcech určitého druhu. Úloha Nejvyššího soudu v systému české soudní soustavy (v rámci funkční souvislosti jednotlivých článků soudní soustavy) tak spočívá především v roli vrcholného sjednocovatele soudní praxe.

25. Judikatura obecných soudů nemůže být bez vývoje a není vyloučeno, aby (a to i při nezměněné právní úpravě) byla nejen doplňována o nové interpretační závěry, ale i měněna. Má-li však být změněna ustálená rozhodovací praxe, je třeba užít k tomu určených, zákonem předvídaných mechanismů [srov. nález sp. zn. IV. ÚS 738/09 ze dne 11. 9. 2009 (N 201/54 SbNU 497) a další]. Změna rozhodovací soudní praxe, zvláště jde-li o praxi nejvyšší soudní instance povolane i k sjednocování judikatury nižších soudů, je totiž jevem ve své podstatě nežádoucím, neboť je narušen jeden z principů demokratického právního státu, a to princip předvídatelnosti soudního rozhodování [podrobněji viz nález sp. zn. IV. ÚS 3500/18 ze dne 10. 12. 2019, body 19–22, nález sp. zn. II. ÚS 387/18 ze dne 17. 8. 2018 (N 138/90 SbNU 259), bod 19, nález sp. zn. II. ÚS 727/11 ze dne 13. 12. 2011 (N 209/63 SbNU 431) a další v něm citovaná rozhodnutí, nález sp. zn. I. ÚS 947/09 ze dne 17. 3. 2010 (N 56/56 SbNU 593) aj.]. Právě uvedené je prioritním důvodem, proč platná právní úprava předepisuje pro soudy nejvyšších instancí (i pro Ústavní soud) zvláštní a závazná pravidla přijímání rozhodnutí v situacích, kdy jimi má být jejich dosavadní judikatura překonána. Do doby, než se tak stane, jsou obecné soudy (Nejvyšší soud nevyjímaje) povinny ustálenou praxi dovolacího soudu následovat a – v duchu principů demokratického právního státu a právní jistoty, která v něm musí panovat – respektovat jeho sjednocující úlohu, aniž by uvedený požadavek narušoval princip nezávislosti a nestrannosti soudního rozhodování [viz usnesení sp. zn. Pl. ÚS 41/2000 ze dne 20. 2. 2001 (U 7/21 SbNU 493)].

26. Jestliže v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu existuje ustálená judikатурní linie, musí z ní „nižší články“ justiční soustavy vycházet, a mají-li v úmyslu se od ní odklonit, musí svůj odklon přesvědčivě a vyčerpávajícím způsobem vysvětlit. Musí tak navíc činit materiálně a vycházet z „ducha“ ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu – z její materiální podstaty; jinak postupují v rozporu s principem právní jistoty a předvídatelnosti soudního rozhodování ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy. K tomu srovnej i dále uvedený nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3755/17 ze dne 15. 8. 2018 (N 135/90 SbNU 227): „*Judikатурní řešení má vést ve skutkově podobných situacích ke stejným výsledkům, a pokud tomu tak není, musí soudy velmi přesvědčivě vysvětlit, v čem jsou řešené situace skutkově odlišné. Jiný postup porušuje právo účastníka řízení na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.*“

VII. b) *Náležitě odůvodnění soudního rozhodnutí*

27. Jednou ze záruk spravedlivého procesu, zakotvených předně v čl. 36 odst. 1 Listiny, je požadavek náležitě odůvodnění soudního rozhodnutí. Jeho podstata spočívá v tom, že se účastník řízení od soudu srozumitelně dozví, jaký skutkový stav byl zjištěn, z jakých důkazů tak soud učinil, a proč a jak věc právně posoudil. Argumentuje-li přitom účastník řízení názory právní vědy nebo judikatury, musí se s nimi obecný soud zásadně vypořádat – musí vysvětlit, proč je nepovažuje pro danou věc za relevantní [např. pro podstatnou skutkovou odlišnost – viz k pojmu *distinguishing* v předchozím odstavci citovaný nález sp. zn. I. ÚS 3755/17, body 21–24], popř. proč je na místě se od nich v souzeném případě odchýlit [na odůvodnění jsou pak logicky kladeny nároky ještě vyšší – srov. nález sp. zn. II. ÚS 1189/15 ze dne 13. 12. 2016 (N 240/83 SbNU 739), body 16–18]. Jen tak může být odůvodnění rozhodnutí soudu přesvědčivé a může legitimizovat jeho rozhodnutí v tom, že správný výklad práva je právě ten výklad, který soud zvolil [viz nález sp. zn. II. ÚS 2588/16 ze dne 24. 11. 2016 (N 223/83 SbNU 481), bod 13, a v něm uvedené odkazy, či konkrétně ve vztahu k exekučnímu řízení viz nález sp. zn. III. ÚS 961/09 ze dne 22. 9. 2009 (N 207/54 SbNU 565)]. Jen tak může být současně zachován výše zmíněný princip předvídatelnosti soudního rozhodování [k němu viz dále nálezy sp. zn. III. ÚS 252/04 ze dne 25. 1. 2005 (N 16/36 SbNU 173), sp. zn. III. ÚS 252/04 ze dne 25. 1. 2005 (N 16/36 SbNU 173), bod 32, a další].

28. Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva plyne, že právo na řádné odůvodnění je významné z několika hledisek: Jednak tvoří protipól právu účastníka vyjádřit se k věci, vznášet návrhy, argumenty a námitky podle čl. 38 odst. 2 Listiny, které by bez náležité odpovědi soudu ztratilo smysl. Dále jde o záruku výkonu spravedlnosti, který není arbitrární, netransparentní a je pod kontrolou veřejnosti. A konečně, bez řádného (přezkoumatelného) odůvodnění soudního rozhodnutí by neměl účastník řízení možnost efektivně využít opravných prostředků, které má k dispozici (viz Kmec, J. in Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 757–758).

29. Právě uvedené neznamena, že součástí odůvodnění musí být výslovné vypořádání se s každým tvrzením či námitkou účastníků řízení, nebo do podrobností zacházející každá dílčí úvaha soudu, kterou učinil v rámci svého rozhodování, ať už se týkala jeho procesního postupu, skutkových zjištění nebo právního posouzení. Podstatné je, aby odůvodnění jako celek seznamovalo účastníky řízení s úvahami soudu, které byly relevantní pro výsledek řízení, a činilo soudní rozhodnutí přezkoumatelným z hlediska zákonnosti i věcné správnosti. Pro přesvědčivost soudního rozhodnutí je třeba, aby soudy reagovaly na substantivní argumenty a námitky stěžovatelů a vysvětlily, proč je nepřijaly [viz nález sp. zn. I. ÚS 4093/17 ze dne 29. 3. 2018 (N 63/88 SbNU 865), bod 22].

VII. c) *Aplikace uvedených principů na projednávaný případ*

30. Důvodem kasačního zásahu Ústavního soudu ve věci stěžovatelky je porušení obou výše vyložených principů – jak předvídatelnosti soudního rozhodování ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy, tak i náležitě odůvodnění požadovaného článkem 36 odst. 1 Listiny. Odvolací soud nerespektoval pro něj závaznou judikaturu Nejvyššího soudu, která ve stěžejní otázce – existuje-li možnost zastavit skončenou exekuci – je ustálená; učinil tak, aniž by přesvědčivým způsobem vyložil, proč se od ní v projednávané věci odklání, a dále nedostatečně vypořádal relevantní námitky stěžovatelky.

31. Nejvyšší soud vyslovil ke klíčové otázce zastavení exekuce i po jejím skončení (po vymožení pohledávky) již před třinácti lety závěr, podle kterého takovou možnost nelze absolutně vyloučit a podle kterého nejde-li o důvod zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř., pak je návrh na zastavení (byť i skončené) exekuce věcně projednatelný a soud řízení o něm nezastaví pro nedostatek podmínek řízení (srov. usnesení sp. zn. 20 Cdo 2706/2007 a sp. zn. 20 Cdo 4312/2007, později též sp. zn. 21 Cdo 3266/2013 a sp. zn. 26 Cdo 1663/2015). Na uvedená rozhodnutí lze odkázat bez ohledu na odlišnosti jimi posuzovaných skutkových základů i důvodů zastavení tamních exekucí [jiných než § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř.], neboť jde o obecnou odpověď na otázku, zda je v případě skončené exekuce projednatelný návrh účastníka na její zastavení nebo zda neodstranitelným způsobem absentují podmínky řízení.

32. K závěru o projednatelnosti návrhu dospěl Nejvyšší soud následně i v případech podobných stěžovatelčinu (viz usnesení sp. zn. 20 Cdo 3331/2017 a další rozhodnutí uvedená níže v bodě 32 nálezu): „*Princip právní jistoty a nemožnosti uvedení v předešlý stav totiž nelze vyložit tak, že soud rezignuje na potřebu ochrany povinného pro případ, že dodatečně vyjde najevo, že exekuce byla od samého počátku vedena a provedena na základě nezpůsobilého exekučního titulu. Tuto ochranu s ohledem na skutečnosti uvedené výše není možné realizovat jinak, než dodatečným rozhodnutím o zastavení exekuce. Shora uvedená **judikatura Nejvyššího soudu je postavena na principu, že exekuci lze vést výhradně na základě způsobilého exekučního titulu a pro případ, že tomu tak není, musí být exekuce zastavena i poté, co pohledávka, její příslušenství a náklady exekuce byly vymoženy.***“

33. Dosavadní postoj Nejvyššího soudu je zjevně takový, že zastavení (již) skončené exekuce není absolutně vyloučeno, obzvlášť v případech exekucí vedených na základě od počátku nezpůsobilého exekučního titulu, kterým může být rozhodčí nález vydaný v souvislosti se spotřebitelským úvěrem na základě neplatné rozhodčí doložky, postihující daného rozhodce nedostatkem pravomoci k jeho vydání (srov. na sebe navazující usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 ze dne 11. 5. 2011 a sp. zn. 31 Cdo 958/2012). Neskončenou exekuci je s ohledem na uvedenou judikaturu dokonce povinností exekučního soudu zastavit v případě zjištění uvedených nedostatků exekučního titulu z moci úřední (viz mezi jinými usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 44/2019 ze dne 21. 3. 2019, sp. zn. 20 Cdo 1857/2019, sp. zn. 20 Cdo 1576/2019, sp. zn. 20 Cdo 3811/2019 ze dne 5. 5. 2020, či sp. zn. 20 Cdo 2884/2019 ze dne 20. 5. 2020).

34. Ústavní soud nehodnotí, zda postup zvolený Nejvyšším soudem je správný, což není v posuzované věci s ohledem na princip subsidiarity ústavní stížnosti jeho úlohou; zdůrazňuje však, že bylo povinností odvolacího soudu se s výše uvedeným a ustáleným právním názorem Nejvyššího soudu v napadeném rozhodnutí vypořádat, tím spíše, argumentovala-li jím stěžovatelka výslovně v odvolání, a to s odkazem na konkrétní rozhodnutí. V tomto ohledu nelze přeceňovat význam usnesení sp. zn. III. ÚS 3007/17 a hodnotit je jako výraz překonání závazného právního názoru dovolacího soudu, který je v jeho praxi dosud ustálen (viz jeho pozdější usnesení sp. zn. 20 Cdo 3159/2019, sp. zn. 20 Cdo 2039/2019 ze dne 10. 7. 2019, sp. zn. 20 Cdo 2422/2020 ze dne 15. 9. 2020, či sp. zn. 20 Cdo 2839/2020 a sp. zn. 20 Cdo 2204/2020 ze dne 3. 11. 2020).

35. Je zjevné, že jde o relativně novou – stále se vyvíjející – a z pohledu obecných principů exekučního řízení kontroverzní judikaturu, která není obecnými soudy přijímána nekriticky (viz např. Půlkrábek, Z. Usnesení Krajského soudu v Plzni sp. zn. 14 Co 47/2018 ze dne 20. 3. 2018 s komentářem. *Soudní rozhledy*, č. 11-12/2018, s. 369.). Podle Ústavního soudu, jehož rozhodovací praxe k uvedenému vývoji rovněž přispěla (srov. stěžovatelkou odkazované nálezy sp. zn. I. ÚS 199/11, sp. zn. II. ÚS 4084/12, sp. zn. II. ÚS 996/18, sp. zn. II. ÚS 1851/19, dále také nálezy sp. zn. I. ÚS 1707/17 ze dne 20. 12. 2017 (N 237/87 SbNU 841), sp. zn. I. ÚS 1274/16 ze dne 27. 6. 2017 (N 114/85 SbNU 861), sp. zn. IV. ÚS 3017/19 ze dne 28. 4. 2020 a řada dalších), však není důvod přeceňovat její význam z hlediska obecného dopadu na exekuční řízení jako takové a popření jeho základních principů. Vypůjčí-li si slova zkušeného exekučního soudce Jaroslava Mádra, v případě zastavování exekučních řízení vedených na základě nevykonatelných rozhodčích nálezů volí judikatura ve snaze napravit nešťastné důsledky dřívějšího neuváženého vpuštění rozhodců i do spotřebitelských věcí „*zjevně nestandardní řešení nestandardní situace postupy, které by v 'normálních' exekucích [v době 'porozhodcovské'] neměly být použitelné*“ (viz Mádr., J. Význam procesního prostředí pro vymahatelnost práva. *Komorní listy*, č. 4/2019. Praha: Wolters Kluwer, s. 50).

36. Obecné soudy, jež mají, někdy ke své nelibosti, rekapitulovanou judikaturu Nejvyššího soudu následovat, dovozují ze skutečnosti, že zmíněná rozhodnutí senátu 20 Cdo nejsou publikována ve Sbírce soudních rozhodnutí, nesouhlas občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu s výše uvedeným judikaturním trendem, namísto toho, aby dostupnými prostředky naléhaly na kolegium Nejvyššího soudu, aby zaujal jednoznačné stanovisko podle § 14 odst. 3 zákona o soudech a soudcích. Ovšem do chvíle, než se tak stane, tj. než kolegium zaujme jasné a odůvodněné stanovisko (mající váhu soudního rozhodnutí vrcholného sjednocovatele soudní praxe), popř. než bude názor senátu 20 Cdo překonán velkým senátem v rámci rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu (§ 20 odst. 1 téhož zákona), jsou povinny obecné soudy zásadně respektovat nynější judikaturu senátu 20 Cdo, nepřednesou-li ve svém rozhodnutí přesvědčivé důvody, proč je v konkrétním případě nutné se od ní odchýlit. Pouhá deklarace nesouhlasu s právním názorem Nejvyššího soudu (byť i zastávaným jediným specializovaným senátem) v tomto směru nepostačuje.

37. Podle Ústavního soudu odvolací soud vydáním napadeného rozhodnutí nepostupoval – jak výše uvedeno – s dostatečným respektem k dlouholeté judikaturní praxi nejvyššího článku justiční soustavy, aniž by odklon od ní dostatečně a přesvědčivě vysvětlil. Pouhý (obecný a opakovaný) odkaz na usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3007/17 takovým dostatečným vysvětlením není, neboť precedenční síla nálezů je vyšší než precedenční síla jakéhokoliv usnesení, jak vyplývá z § 23 zákona o Ústavním soudu i z judikatury Ústavního soudu [nález sp. zn. IV. ÚS 301/05 ze dne 13. 11. 2007 (N 190/47 SbNU 465), body 88-89, shodně pak i nález sp. zn. II. ÚS 3194/18 ze dne 1. 4. 2019, bod 22]. Pro věc podstatnější význam má proto výše zmíněná náleзовá judikatura Ústavního soudu k požadavkům předvídatelnosti rozhodování a řádného odůvodnění soudního rozhodnutí. Napadené usnesení odvolacího soudu obsahuje blíže neodůvodněný nesouhlas s konstantní judikaturou Nejvyššího soudu k otázce zastavení exekuce (až) po vymožení pohledávky; takové rozhodnutí vykazuje podle Ústavního soudu prvky libovůle a ve svém důsledku znamená porušení principu předvídatelnosti soudního rozhodování a práva stěžovatelky na náležité odůvodnění soudního rozhodnutí ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny.

38. Zbývajícími námitkami stěžovatelky se ústavní soud nezabýval, neboť to v dané chvíli s ohledem na vyložené důvody zrušení napadeného rozhodnutí považoval za nadbytečné.

VIII. Akcesorický návrh na zrušení § 337h odst. 3, věty první, o. s. ř.

39. Stěžovatelka s ústavní stížností spojila návrh na zrušení § 337h odst. 3, věty první, občanského soudního řádu, podle které „[p]o vydání usnesení o přiklepu nebo usnesení o předražku nelze zastavit výkon rozhodnutí.“

40. Ustanovení § 74 zákona o Ústavním soudu umožňuje stěžovateli podat spolu s ústavní stížností i návrh na zrušení zákona nebo některého jeho ustanovení, *jehož uplatněním nastala skutečnost, která je předmětem ústavní stížnosti*, jestliže podle tvrzení stěžovatele je v rozporu s ústavním zákonem. Jinými slovy, k podání návrhu na zrušení právní normy je stěžovatel aktivně legitimován pouze tehdy, byla-li norma v předcházejícím řízení uplatněna a determinovala-li obsah a účinky napadeného rozhodnutí v právní sféře stěžovatele (srov. k tomu Langášek, T. in Wagnerová, E. a kol. *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*. ASPI, Praha 2007, str. 367).

41. Vzhledem ke skutečnosti, že řízení o návrhu stěžovatelky na zastavení exekuce bylo zastaveno, nikoli meritorně projednáno, nebylo (a dosud ani nemohlo být) napadené ustanovení obecnými soudy aplikováno (uplatněno). Je tedy zřejmé, že není splněn základní předpoklad oprávnění stěžovatelky podat předmětný návrh, a sice „uplatnění“ napadeného ustanovení, jelikož rozhodnutí odvolacího soudu nebylo vydáno na základě jeho aplikace [srov. k tomu např. náleží sp. zn. II. ÚS 1331/07 ze dne 27. 11. 2007 (N 207/47 SbNU 255), bod 31, usnesení sp. zn. III. ÚS 12/08 ze dne 17. 1. 2008, usnesení sp. zn. III. ÚS 1259/11 ze dne 13. 7. 2011].

42. I kdyby však bylo napadené ustanovení v dalším řízení aplikováno, nezabýváje to obecné soudy povinnosti vypořádat v odůvodnění tvrzení stěžovatelky, že popisované důvody pro zastavení exekuce (nezpůsobilý exekuční titul) byly dány od počátku jejího zahájení (tedy i v době dražebního jednání) a exekuční soud a soudní exekutor o nich věděli, nebo alespoň vědět měli.

IX. Závěr

43. Ústavní soud na základě výše uvedených důvodů po projednání věci mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků ústavní stížnosti vyhověl a napadené usnesení zrušil podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu, neboť je rozporné s principem předvídatelnosti soudního rozhodování ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy a porušuje základní právo stěžovatelky na náležité odůvodnění podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

44. Na odvolacím soudu nyní bude, aby pečlivě zohlednil relevantní ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu k otázce věcného projednání návrhu na zastavení již ukončené exekuce a případně zrevidoval svůj závěr o neodstranitelném nedostatku podmínek řízení. Učiní-li tak, bude na místě posoudit ve světle téže judikatury a námitek stěžovatelky otázku celkového chování povinné i oprávněné, časové souvislosti (zejm. okamžik podpisu rozhodčí smlouvy profesionální úvěrovou společností) či (ne)mravnosti uzavřených smluv a existence exekučního titulu. Dosavadní odůvodnění napadeného rozhodnutí

a obecný odkaz na větší přiléhavost usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3007/17 takovým pečlivým zohledněním názoru vrcholného sjednocovatele exekuční judikatury není.

45. Návrh na zrušení § 337h odst. 3 o. s. ř. ústavní stížnost odmítl podle § 43 odst. 1 písm. c) zákona o Ústavním soudu pro neoprávněnost navrhovatelky.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 6. dubna 2021

Tomáš Lichovník v. r.
předseda senátu

Za správnost:
Jana Němečková